

Рудик В. К.,

кандидат економічних наук, доцент,
директор Інституту бізнесу і фінансів
Подільського державного
аграрно-технічного університету

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

Розглядаються питання формування організаційної структури недержавного пенсійного забезпечення в сучасних умовах, аналізуються її основні складові, переваги й недоліки даної сфери. Акцент зроблено на вивченні фінансових відносин між суб'єктами цього рівня вітчизняної пенсійної системи, організації державного нагляду й контролю за діяльністю недержавних пенсійних фондів, посиленні захисту пенсійних активів від інфляційних та інших фінансових ризиків.

The issues of organizational structure of creating state pension system in current conditions are discussed. Key components, advantages and disadvantages of this sphere are analyzed. Special attention is paid to financial relations between the entities of the national pension system, organization of state oversight and control of the private pension funds, strengthening the protection of pension assets from inflation and other financial risks.

Ключові слова: недержавне пенсійне забезпечення, недержавні пенсійні фонди, вітчизняна пенсійна система, компанії з управління активами, суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення, страхові пенсійні внески, пенсійні виплати.

Вітчизняне пенсійне законодавство передбачає формування в Україні трирівневої пенсійної моделі. Третім її рівнем є недержавне пенсійне забезпечення. Зазначена сфера пенсійного забезпечення є важливою складовою системи накопичувального пенсійного страхування. Вона ґрунтується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень із метою отримання додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат за рахунок відрахувань та інвестиційного доходу, нарахованого на них.

Сучасний стан третього рівня вітчизняної пенсійної системи не задовольняє зростаючі потреби сфери пенсійного забезпечення в додаткових фінансових ресурсах. Обов'язковій солідарній пенсійній системі потрібна істотна фінансова допомога від накопичувальних пенсійних програм. Оскільки в Україні обов'язкова накопичувальна пенсійна система ще не запроваджена, сьгоднішні сподівання на додаткові фінансові ресурси пов'язані з недержавним пенсійним забезпеченням.

Під час становлення й розвитку добровільної накопичувальної пенсійної системи України були виявлені певні проблеми та суперечності, особливо в її організаційній структурі. Це спонукало вітчизняних фінансистів до пошуку

науково обґрунтованих шляхів удосконалення функціонування даної сфери пенсійного забезпечення.

Протягом останніх років висвітленню питань формування й функціонування вітчизняної пенсійної системи присвячується дедалі більше наукових публікацій. Для створення національної пенсійної моделі в Україні розроблена та реалізується пенсійна реформа. Важливе місце у формуванні оптимальної пенсійної системи належить недержавному пенсійному забезпеченню. Вагомий внесок у вирішення питань формування цієї сфери пенсійного забезпечення зробили М. Вінер, Н. Внукова, Р. Вон, Б. Зайчук, Е. Лібанова, С. Лондар, Б. Надточій, А. Путінцев, В. Яценко¹. Аналіз діяльності й розвитку недержавних пенсійних фондів проводили Д. Леонов, С. Науменкова, Ю. Смоляр, Г. Терещенко, Л. Ткаченко, А. Федоренко, О. Худолій² та ін.

Підвищена увага до третього рівня національної пенсійної системи з боку держави, роботодавців, громадян вказує на необхідність його подальшого розвитку. Метою статті є аналіз організаційної структури недержавного пенсійного забезпечення, дослідження її основних складових та окреслення напрямів удосконалення в сучасних умовах.

¹ *Вінер М.* Дискусії навколо пенсійної системи в Україні / М. Вінер, Р. Вон, В. Яценко // Україна: аспекти праці. — 2000. — № 2. — С. 4; *Внукова Н. М.* Соціальне страхування: кредитно-модульний курс : навч. посіб. / Н. М. Внукова, Н. В. Кузьминчук. — К. : ЦУЛ, 2009. — 412 с.; *Зайчук Б. О.* Система пенсійного забезпечення: сьогодні і завтра / Б. О. Зайчук. — К. : Формат, 2004. — 346 с.; *Лондар С. Л.* Перспективи розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні / С. Л. Лондар, Л. П. Лондар // Фінанси України. — 2011. — № 9. — С. 45—58; *Надточій Б.* Соціальне страхування у контексті історії / Б. Надточій // Соціальний захист. — 2003. — № 2, лют. — С. 2; *Надточій Б.* Пенсійне забезпечення в Україні: історичний аспект / Б. Надточій, В. Яценко // Україна: аспекти праці. — 2000. — № 1. — С. 8; Пенсійна реформа в Україні: напрямки реалізації: кол. моногр. / за ред. Е. М. Лібанової; Ін-т демографії та соц. досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. — К., 2010. — 270 с.; *Путінцев А.* Накопичувальну систему необхідно впроваджувати якнайшвидше / А. Путінцев // Вісник Пенсійного фонду України. — 2009. — № 3. — С. 12, лют.; *Яценко В.* Як створити тривіривне пенсійну систему в Україні / В. Яценко, М. Вінер // Україна: аспекти праці. — 2003. — № 2. — С. 20.

² *Леонов Д.* Недержавні пенсійні фонди в Україні: стан та проблеми формування активів та розвитку інвестиційної діяльності / Д. Леонов // Ринок цінних паперів України. — 2007. — № 1—2. — С. 79—91; *Науменкова С. В.* Недержавне пенсійне забезпечення в Україні / С. В. Науменкова. — К. : Знання, 2010. — С. 16. — (Б-ка т-ва “Знання”. Сер. : економічна. — 2010. — № 5—6); *Науменкова С. В.* Функціонування недержавних пенсійних фондів на ринку фінансових послуг / С. В. Науменкова // Фінанси України. — 2010. — № 4. — С. 3—16; *Смоляр Ю. О.* Особливості інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів: зарубіжний досвід і вітчизняна практика / Ю. О. Смоляр, Г. М. Терещенко // Фінанси України. — 2008. — № 3. — С. 43—51; *Ткаченко Л.* Вплив демографічних процесів на розвиток системи пенсійного забезпечення в Україні / Л. Ткаченко // Вісник Пенсійного фонду України. — 2008. — № 4. — С. 24—27; *Ткаченко Л.* Шляхи подальшого реформування пенсійної системи України / Л. Ткаченко // Вісник Пенсійного фонду України. — 2008. — № 8—9. — С. 24—26; *Федоренко А.* Механізм запровадження накопичувальної системи загальнообов’язкового державного пенсійного страхування (концептуальні засади) / А. Федоренко // Фінансовий ринок України. — 2009. — № 9. — С. 13—19; *Федоренко А.* Міфи пенсійної системи / А. Федоренко // Економічна правда [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2011/03/22/278401/>; *Худолій О. В.* Недержавне пенсійне страхування та перспективи його запровадження в аграрному секторі : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / О. В. Худолій ; Нац. наук. центр “Ін-т аграр. економіки” УААН. — К., 2009. — С. 18.

Недержавне пенсійне забезпечення створено для формування додаткових пенсійних накопичень за рахунок добровільних внесків фізичних осіб і роботодавців. На думку провідних вітчизняних фінансистів, є декілька причин запровадження такого пенсійного забезпечення, які спільні для багатьох країн. Зокрема, це неспроможність забезпечити гідну пенсію бюджетними солідарними пенсійними системами, дефіцит довгих інвестицій у економіці, потреба в запровадженні антикризових елементів³.

Недержавне пенсійне забезпечення побудоване на принципах добровільної участі громадян у системі пенсійного страхування та повинне сприяти розв'язанню такої гострої соціальної проблеми, як забезпечення останніх гідними пенсіями. З цією метою передбачається створити накопичувальне персоналізоване пенсійне забезпечення та використовувати пенсійні активи учасників недержавного пенсійного забезпечення в різноманітних інвестиційних проектах.

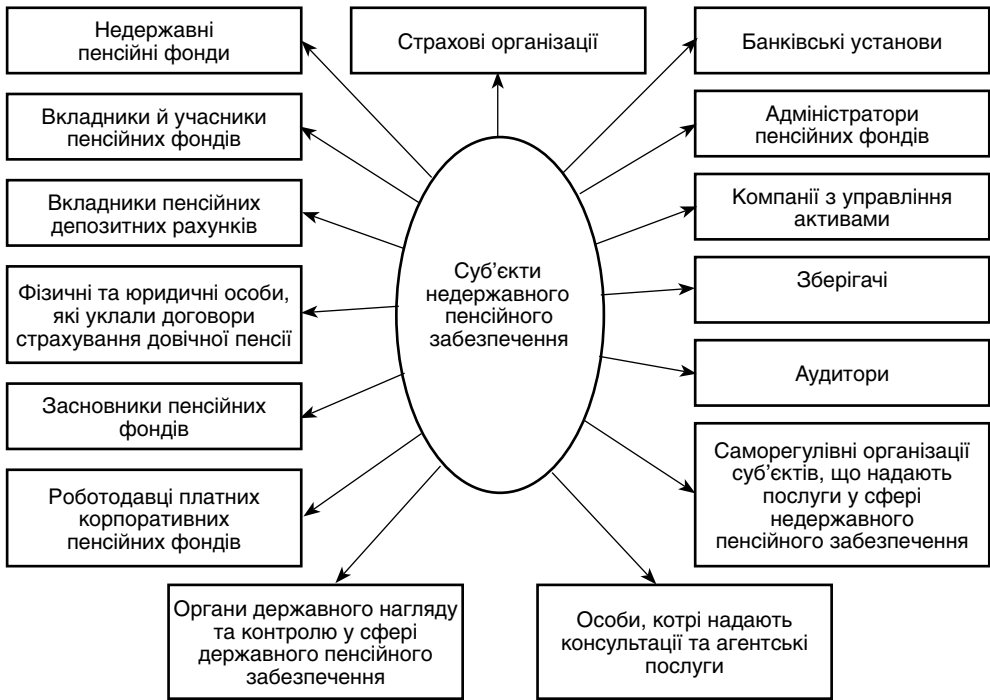
Досліджуючи організаційні засади функціонування недержавного пенсійного забезпечення, варто звернути увагу на його суб'єктів, особливості сплати пенсійних внесків та здійснення пенсійних виплат, управління цим рівнем вітчизняної пенсійної моделі, державний нагляд за ним та контроль, формування відносин між основними фінансовими інститутами, що функціонують на ньому.

Вітчизняне пенсійне законодавство з недержавного пенсійного забезпечення передбачає велике різноманіття його суб'єктів (рис. 1). За функціональним призначенням їх можна об'єднати в декілька груп (табл. 1). Суб'єкти, які входять до першої групи, сплачують страхові пенсійні внески, є вкладниками пенсійних коштів, укладають пенсійні контракти та одержуватимуть пенсійні виплати. Тож недержавне пенсійне забезпечення спрямоване на якісне обслуговування цих суб'єктів, захист їхніх пенсійних активів від різноманітних фінансових ризиків, забезпечення прозорості й оперативності інформації про зміну їхньої вартості, підвищення їхньої довіри до діяльності основних фінансових інститутів третього рівня вітчизняної пенсійної системи.

Основні фінансові інститути, що функціонують на третьому рівні відповідно до чинного законодавства — це недержавні пенсійні фонди (НПФ), страхові організації та банківські установи. Саме вони є основними суб'єктами другої групи. До третьої групи входять суб'єкти, які повинні контролювати діяльність відповідних фінансових інститутів у сфері недержавного пенсійного забезпечення.

Залежно від вибору фінансової установи й варіанта участі в недержавному пенсійному забезпеченні громадяни України формують фінансові відносини з іншими суб'єктами третього рівня вітчизняної пенсійної системи. Чинне законодавство передбачає участь на цьому рівні страхових компаній, банківських установ, а також НПФ. Саме їм відводиться чільне місце при наданні

³ Улянов В. НПЗ: модель для збірки / В. Улянов // Вісник Пенсійного фонду України. — 2009. — № 8. — С. 18.

Джерело: побудовано на основі: Про недержавне пенсійне забезпечення : закон України від 09.07.2003 № 1057-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>.

Рис. 1. Суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення

Таблиця 1. Групи суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення за функціональною ознакою

Група	Функціональна ознака	Суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення
Перша	Сплачують пенсійні страхові внески, укладають пенсійні контракти, одержують пенсійні виплати	Вкладники й учасники пенсійних фондів
		Вкладники пенсійних депозитних рахунків
		Фізичні та юридичні особи, які уклали договори страхування довічної пенсії
		Роботодавці платних корпоративних пенсійних фондів
Друга	Організуюють і здійснюють обслуговування пенсійних активів учасників недержавного пенсійного забезпечення, надають консультації й агентські послуги	Недержавні пенсійні фонди; страхові компанії; банківські установи; компанії з управління активами (КУА); зберігачі; адміністратори пенсійних фондів; саморегульвні організації суб'єктів, котрі надають послуги у сфері недержавного пенсійного забезпечення; особи, які надають консультації й агентські послуги
Третя	Здійснюють державний і незалежний контроль у сфері недержавного пенсійного забезпечення	Органи державного нагляду й контролю у сфері державного пенсійного забезпечення, аудиторів

Джерело: власні розробки автора на основі вітчизняного пенсійного законодавства.

фінансових послуг громадянам, котрі стають учасниками пенсійних програм у цій сфері. На сьогоднішній день ключову роль у недержавному пенсійному забезпеченні відіграють НПФ, діяльність яких функціонально є найближчою до сутності завдань такого забезпечення.

У 2010 р. в Україні функціонувало 104 офіційно зареєстрованих НПФ. Для порівняння: у 2006 р. їх було майже вдвічі менше — 58. Збільшення кількості НПФ супроводжувалося збільшенням числа їхніх вкладників. Починаючи з 2005 р. кількість вкладників зростає. Того року вона дорівнювала 21,163 тис. осіб, у 2007 р. збільшилася майже у два рази, а в середині 2010 р. сягнула 52,311 тис. осіб⁴.

Серед вкладників НПФ юридичні особи становлять лише 4,46 % їхньої загальної кількості (2331 вкладник), а фізичні особи — 95,54 % (49,980 тис. вкладників). При цьому на юридичних осіб припадає основна частка пенсійних внесків — 93,2 % у 2010 р., або 803,1 млн грн⁵.

У вітчизняне пенсійне законодавство постійно вносяться зміни, що регламентують діяльність НПФ відповідно до сучасних вимог. Так, у 2011 р. прийнято Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про недержавне пенсійне забезпечення” від 22.12.2011 № 4225-VI, спрямований на вдосконалення діяльності НПФ, який набирає чинності з 18.07.2012⁶.

Як показує досвід функціонування НПФ, є ще багато неузгоджених питань, котрі стосуються порядку їх створення, реєстрації, реорганізації й ліквідації, а також здійснення діяльності. І зміни в законодавстві охоплюють саме ці питання. Крім того, значна увага приділяється пошуку оптимального механізму інвестування пенсійних активів, що в умовах фінансової кризи може бути пов'язане з різноманітними фінансовими ризиками. Також у згаданому законі уточнено поняття учасника НПФ, яким може бути також особа, котра отримує пенсійні виплати з фонду. При цьому учасник відкритого чи професійного НПФ може залишатися ним у разі припинення здійснення пенсійних внесків на користь фонду. Крім того, до переліку вкладників НПФ включено інших родичів учасника фонду⁷.

В організаційному плані надзвичайно важливими для суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення, що є вкладниками відповідних фондів, є питання, пов'язані зі сплатою пенсійних внесків та здійсненням пенсійних виплат, а також їх захистом. При наданні фінансових послуг НПФ пенсійні

⁴ Загальнообов'язкове державне соціальне та пенсійне забезпечення у цифрах та фактах / М-во соц. політики України ; Пенсійний фонд України. — 2010. — С. 59 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.misp.gov.ua/>

⁵ Там само.

⁶ Про внесення змін до Закону України “Про недержавне пенсійне забезпечення” : закон України від 22.12.2011 № 4225-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4225-17>.

⁷ Там само.

внески сплачуються вкладниками в розмірах та порядку, встановлених пенсійним контрактом. При цьому даними фінансовими інститутами пропонуються різні пенсійні схеми, котрі також впливають на розміри пенсійних внесків.

Громадяни, які є учасниками недержавного пенсійного забезпечення, відповідно до законодавства мають право вільно вибирати пенсійні програми, а також змінювати їхні умови, але не частіше ніж раз на шість місяців. Пенсійні контракти набувають чинності з моменту їх підписання вкладниками НПФ і адміністратором.

Характерним для недержавного пенсійного забезпечення є відкриття для кожного учасника пенсійного фонду індивідуального пенсійного рахунку протягом трьох робочих днів після укладення пенсійного контракту. Такий рахунок має свої субрахунки, що відкриваються для обліку пенсійних внесків на користь учасника фонду, обліку розподіленого інвестиційного прибутку фонду, а також здійснених пенсійних виплат.

Підвищенню довіри до НПФ із боку вкладників сприятиме надання їм оперативної інформації про зміну вартості їхніх пенсійних активів, про одержання інвестиційного доходу від їхніх вкладень у відповідні інвестиційні продукти. Ця інформація повинна бути прозорою, достовірною й легкодоступною для них. До речі, нове пенсійне законодавство зобов'язує НПФ надавати таку інформацію вкладникам⁸.

Досліджуючи механізм пенсійних виплат відповідно до пенсійного законодавства, вітчизняні фінансисти зазначають, що розміри цих виплат залежать від сум пенсійних коштів, які накопичилися на індивідуальних пенсійних рахунках вкладників НПФ, тривалості виплати та розміру пенсії⁹. Цей механізм має мотивувати вкладників залежно від своїх фінансових можливостей збільшувати розміри пенсійних внесків, що приведе до зростання величини пенсії.

Однією з основних проблем ефективного функціонування недержавного пенсійного забезпечення є захист пенсійних активів його учасників від інфляції та інших фінансових ризиків. Ключову роль у її розв'язанні повинна відіграти держава. На даному етапі розвитку цього рівня пенсійної системи державні структури мають створити такі умови, за яких учасникам недержавного пенсійного забезпечення гарантуватиметься захист їхніх пенсійних активів від різноманітних ризиків. Тобто повинна бути сформована ефективна система державного нагляду у сфері недержавного пенсійного забезпечення.

⁸ Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи : закон України від 08.07.2011 № 3668 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3668-17>.

⁹ *Науменкова С. В.* Недержавне пенсійне забезпечення в Україні / С. В. Науменкова. — К. : Знання, 2010. — С. 16, 46. — (Б-ка т-ва "Знання". Сер.: Економічна, № 5—6, 2010).

Важливу роль держави в розвитку недержавного пенсійного забезпечення підкреслювали багато українських фінансистів. На базі їхніх досліджень у економічній літературі сформувалися два концептуальних підходи щодо втручання держави у формування й розвиток системи недержавного пенсійного забезпечення¹⁰.

Прихильники першого підходу вважають за доцільне мінімальне втручання, оскільки розглядають недержавне пенсійне забезпечення як підсистему ринкової економіки, здатну до саморегулювання. Наприклад, А. Федоренко зазначає, що кількість учасників НПФ зростає досить високими темпами, коли пенсійні кошти, що концентруються в таких фондах, приносять інвестиційний дохід із мінімальним ризиком та не одразу використовуються для виплати пенсій¹¹. Як показує зарубіжний досвід, такі пенсійні програми забезпечують підтримку доходів пенсіонерів, дають змогу підприємствам створювати ефективні проекти управління людськими ресурсами, при цьому основним завданням урядів є створення інституціональної бази регулювання даних програм.

Сутність другого концептуального підходу полягає в гарантуванні державою ефективної діяльності НПФ, захисту їх від можливих ризиків та унеможливленні втрати коштів їхніми вкладниками. Прийняті останнім часом законодавчі акти у сфері недержавного пенсійного забезпечення свідчать про те, що наша держава обрала саме цей шлях.

Одним із основних завдань, які стоять перед державними структурами щодо мінімізації ризиків, пов'язаних із використанням пенсійних активів, є формування ефективної системи державного нагляду у сфері недержавного пенсійного забезпечення. Українське пенсійне законодавство передбачає захист майнових прав, законних інтересів учасників такого забезпечення шляхом здійснення нагляду й контролю відповідними державними органами¹².

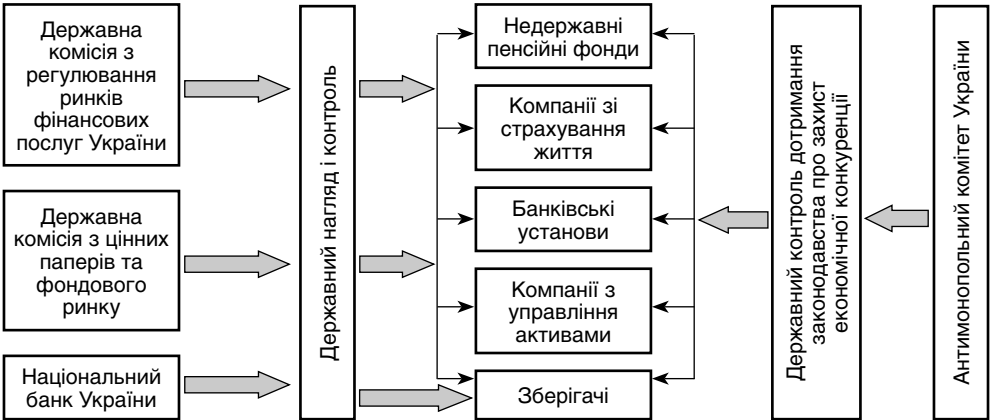
Державний нагляд за діяльністю НПФ, страхових організацій і банківських установ та контроль здійснює Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. Діяльність КУА пенсійних фондів та банківських установ, що їх зберігають, контролює Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку. При цьому державний нагляд за цими суб'єктами вона здійснює після укладання ними контрактів про співробітництво з НПФ. Відповідно до законодавства, контролювати діяльність зберігачів має право Національний банк України як головний фінансовий інститут вітчизняної банківської системи. Ще один державний інститут — Антимонопольний

¹⁰ Гуцалова Ю. Порівняльний аналіз діяльності недержавних пенсійних фондів у Дніпропетровській області / Ю. Гуцалова // Україна: аспекти праці. — 2012. — № 1. — С. 9.

¹¹ Федоренко А. Міфи пенсійної системи / А. Федоренко // Економічна правда [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2011/03/22/278401/>

¹² Про недержавне пенсійне забезпечення: закон України від 09.07.2003 № 1057-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>.

комітет України — здійснює контроль дотримання законодавства про захист економічної конкуренції у сфері недержавного пенсійного забезпечення (рис. 2). У його функції входить також контроль діяльності суб'єктів третього рівня, котрі обслуговують пенсійні активи його вкладників¹³.

Джерело: Про недержавне пенсійне забезпечення : закон України від 09.07.2003 № 1057-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>; власні розробки автора.

Рис. 2. Система державного нагляду у сфері недержавного пенсійного забезпечення

Результати досліджень показали, що головною метою державного нагляду, який здійснюють спеціалізовані державні фінансові структури, у сфері недержавного пенсійного забезпечення є підтримання належного рівня захисту пенсійних заощаджень громадян. Удосконалення законодавчої бази відбувається саме через підвищення вимог до відбору основних суб'єктів, що обслуговують і зберігають пенсійні активи та здійснюють багатоступінчастий контроль їхньої діяльності.

Слід зауважити, що в новому пенсійному законодавстві посилюються вимоги також до суб'єкта недержавного пенсійного забезпечення — зберігача (табл. 2). Він повинен мати регулятивний капітал у розмірі щонайменше 500 млн грн¹⁴. Ця вимога свідчить про те, що власні фінансові ресурси банківських установ, котрі хочуть виконувати функції зберігача на третьому рівні пенсійної системи, мають бути досить великими.

Нові законодавчі документи розширюють повноваження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України на третьому рівні національної

¹³ Про недержавне пенсійне забезпечення : закон України від 09.07.2003 № 1057-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>.

¹⁴ Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи : закон України від 08.07.2011 № 3668 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3668-17>; Моніторинг фінансового сектору FINREP. 10 жовтня 2011 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.Finrep.Kiev.ua>.

Таблиця 2. **Вимоги до діяльності зберігача (банківської установи) у сфері недержавного пенсійного забезпечення відповідно до вітчизняного пенсійного законодавства**

Закон України “Про недержавне пенсійне забезпечення”	Закон України “Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи”
Мінімальні розміри регулятивного капіталу зберігача не вказано	Зазначено, що регулятивний капітал зберігача повинен становити не менш як 500 млн грн
Правильність підрахунку чистої вартості активів пенсійного фонду та чистої вартості одиниці пенсійних внесків, здійсненого адміністратором і КУА, має перевіряти управління активами пенсійного фонду	Правильність обрахунку чистої вартості пенсійних активів та чистої вартості одиниці пенсійних активів, здійсненого адміністратором пенсійного фонду та КУА, зобов'язаний перевіряти зберігач

Джерело: складено автором на основі: Про недержавне пенсійне забезпечення : закон України від 09.07.2003 № 1057-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>; Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи : закон України від 08.07.2011 № 3668-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3668-17>.

пенсійної системи. Вона повинна щокварталу розраховувати середньозважений показник зміни чистої вартості одиниці пенсійних активів та оприлюднювати цю інформацію, може порушувати у встановлених випадках питання щодо заміни КУА. Крім того, дана державна фінансова установа може забороняти НПФ укладати нові контракти з учасниками третього рівня в разі порушення такими фінансовими інститутами встановлених вимог¹⁵.

Отже, українська модель недержавного пенсійного забезпечення формується на гарантії безумовного пріоритету інтересів учасників — майбутніх пенсіонерів та спрямована на підвищення рівня доходів даної категорії громадян через одержання додаткової пенсії.

Нетривалий практичний досвід функціонування третього рівня вітчизняної пенсійної системи засвідчує необхідність його розвитку, удосконалення фінансових відносин між його суб'єктами, його організаційної й інституційної структур, розробки нового пенсійного законодавства в цій сфері.

Утім, можливості третього рівня пенсійної системи України досить великі. Для того щоб реалізувати їх повною мірою, потрібні спільні зусилля держави, роботодавців і населення одночасно в кількох напрямках.

Одним із них є постійне проведення державою системних заходів із роз'яснення необхідності участі громадян і роботодавців у недержавному пенсійному забезпеченні. З цією метою повинні бути задіяні засоби масової інформації, фінансові інститути, котрі функціонують у сфері недержавного пенсійного забезпечення, навчальні й наукові заклади, які готуватимуть відповідну інформацію про третій рівень вітчизняної пенсійної системи та його переваги.

¹⁵ Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи : закон України від 08.07.2011 № 3668 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3668-17>.

Ще одним напрямом розвитку недержавного пенсійного забезпечення є розробка механізму оперативного інформування учасників третього рівня про їхні інвестиційні доходи та вартість їхніх пенсійних активів. Для цього КУА й адміністратори НПФ у обов'язковому порядку повинні щоденно визначати вартість пенсійних активів, що перебувають у їхньому управлінні, та надавати цю інформацію на запит громадян. Це дасть останнім змогу вивчати динаміку вартості їхніх пенсійних активів та підвищить їхню довіру до НПФ. Важливу роль у практичній реалізації даного напрямку має відіграти Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України, повноваження котрої щодо оприлюднення оперативної інформації про вартість пенсійних активів учасників недержавного пенсійного забезпечення, згідно з новим пенсійним законодавством, розширені.

Крім того, довіра населення до недержавного пенсійного забезпечення зростатиме в міру підвищення ефективності державного нагляду й контролю за діяльністю НПФ, страхових компаній і зберігачів, які обслуговують пенсійні активи учасників цього рівня. Тому важливим напрямом розвитку сфери недержавного пенсійного забезпечення, що сприятиме поліпшенню його організаційної структури, є створення відповідного механізму.

Ми погоджуємося з більшістю вітчизняних фінансистів, на думку яких, розвиткові третього рівня національної пенсійної системи має посприяти більше залучення до сфери недержавного пенсійного забезпечення інших двох типів фінансових інститутів — страхових компаній і банківських установ (на сьогоднішній день їхня частка порівняно з часткою НПФ, задіяних у цій сфері, є незначною). Конкуренція між зазначеними фінансовими інститутами дасть змогу підвищити якість обслуговування учасників недержавного пенсійного забезпечення.